

Inhoudsopgave

	Inleiding	5
1	Elektrische grootheden	15
1.1	Inleiding	15
1.2	Éénfasige systemen	15
1.2.1	Fasorvoorstelling sinusoidale grootheden	15
1.2.2	Complexe impedantie	18
1.3	Vermogen van éénfasige systemen	20
1.3.1	Actief vermogen	21
1.3.2	Reactief vermogen	22
1.3.3	Voorstelling spanningen en stromen in het complexe vlak	23
1.4	Driefasige systemen	25
1.4.1	Notaties en definities voor driefasige systemen	25

1.4.2	Ster- en driehoekschakeling	27
1.5	Vermogen in driefasige netten	28
1.5.1	Drie-wattmetermethode	29
1.5.2	Twee-wattmetermethode of Aronschakeling	31
1.5.3	Eén-wattmetermethode bij een driefasig symmetrische belasting	35
1.5.4	Metten van reactief vermogen	36
1.5.5	Noodzaak van het gebruik van stroomtransfo's	36
1.5.6	Overzicht om driefasige vermogens te meten	37
1.6	Besluit	37
1.7	Bibliografie	37
2	Regelgeving	39
2.1	Inleiding	39
2.2	De normen betreffende elektrische installaties	42
2.2.1	De buitenlandse normering	42
2.2.2	De Belgische wetgeving: het AREI	43
2.3	Machineveiligheid	45
2.3.1	Machinerichtlijn 2006/42/EG	45
2.3.2	Laagspanningsrichtlijn 2014/35/EG	48
2.3.3	EMC-richtlijn 2014/30/EG	49
2.4	Terminologie bescherming tegen elektrische gevaren	51
2.4.1	Spanningsgebieden	51
2.4.2	Fouten en foutstromen in de installatie	52
2.5	De uitwendige invloeden	55
2.5.1	Inleiding	55
2.5.2	Codering	56
2.5.3	Invloed van de omgeving <i>A</i>	57
2.5.4	Invloeden van personen <i>B</i>	60
2.5.5	Bouwkundige constructies <i>C</i>	70
2.5.6	Overzicht	72

2.6	Beschermingsweergaven op toestellen	72
2.6.1	Isolatieklassen volgens het AREI	72
2.6.2	IP-klassen	74
2.6.3	Labeling	76
2.7	Technisch Reglement voor Distributie van Elektriciteit	80
2.8	De normen betreffende Power Quality	81
2.8.1	Compatibiliteitsniveaus	81
2.8.2	Netcode EN 50160	83
2.8.3	Toestelnormering	83
2.9	Besluit	84
2.10	Bibliografie	84
3	Energieverdeling	87
3.1	Inleiding	87
3.2	Opwekking van elektriciteit	88
3.2.1	Thermische centrales	89
3.2.2	STEG centrales	89
3.2.3	Nucleaire centrales	91
3.2.4	Hernieuwbare energie	93
3.2.5	Discussie rond energie-opwekking	99
3.3	Elektriciteitsverdeling	99
3.3.1	Spanningsniveau's	101
3.3.2	Het internationale hoogspanningsnet	103
3.3.3	Het lokale distributienet	110
3.3.4	Structuur van elektrische energienetten	111
3.4	De vrijgemaakte energiemarkt	113
3.4.1	Inleiding	113
3.4.2	Spelers in de vrijgemaakte energiemarkt	114
3.4.3	Toekomstig energielandschap	120
3.5	Smart grid	121

3.6	Decentrale productie	121
3.7	Besluit	122
3.8	Bibliografie	123
4	Aansluiting hoogspanning Cat. I	125
4.1	Inleiding	125
4.2	Keuze voedingsysteem	127
4.3	Voorschriften aansluiting HS-distributienet	129
4.3.1	Fases bij aansluiting van een cabine van de DNG	130
4.3.2	Functie en samenstelling van een cabine	134
4.3.3	Vereisten van het lokaal	137
4.4	Functionele eenheden (FU's)	138
4.4.1	Spanningsdetectoren	140
4.4.2	Interactie tussen de FU's en het lokaal	140
4.5	Transformatoren	143
4.6	HS kabels	146
4.6.1	HS-kabels voor aansluiting met het distributienet van de DNB	147
4.6.2	HS-kabels voor aansluiting met een intern distributienet	148
4.6.3	Verbinding tussen transformator en algemeen laagspanningsbord	149
4.7	Beveiligingen	150
4.7.1	Types beveiligingen	150
4.7.2	Overstroombeveiliging	152
4.7.3	Toepassing van de beveiliging tegen overstromen en aardfouten	158
4.7.4	Minimumspanningsbeveiliging	160
4.7.5	Zichtbare onderbreking op LS	161
4.8	Aarding van cabines	162
4.8.1	Aardingstechnologie	162
4.8.2	Aardingsonderbreker	163
4.9	Schematische weergave van een hoogspanningscabine	164

4.10	De vitale acht	166
4.11	Besluit	167
4.12	Bibliografie	167
5	Aarding	169
5.1	Inleiding	169
5.2	Begrippen	170
5.3	Uitvoering van de aardverbinding	173
5.3.1	Aardingslussen	174
5.3.2	Aardelektroden	175
5.4	Berekenen van de aardingsweerstand	177
5.4.1	Aardingslussen	178
5.4.2	Aardelektroden	179
5.5	Metten van de totale aardingsweerstand van de installatie	179
5.5.1	Vierpuntsmethode	180
5.5.2	Dead-earth-methode	182
5.5.3	Methode met twee stroomtangen of "Clamp-on"-methode	183
5.5.4	Lustestermethode	184
5.6	Metten van een individuele elektrode in het aardingssysteem van de installatie	185
5.6.1	Vierpuntsmethode in combinatie met een stroomtang	185
5.6.2	Methode met twee stroomtangen	185
5.7	De aardingsinstallatie	185
5.7.1	Opbouw aardingsinstallatie	187
5.7.2	Beschermingsgeleiders (AREI Afdeling 5.4.3.)	189
5.7.3	Aardgeleiders (AREI Afdeling 5.4.2.)	191
5.7.4	Hoofdequipotentiaalverbindingen (AREI Afdeling 5.4.4.)	192
5.7.5	Bijkomende equipotentiaalverbinding (AREI Afdeling 5.4.4.)	193
5.8	Besluit	196

5.9	Bibliografie	196
6	Netstelsels	199
6.1	Inleiding	199
6.2	Netstelsels	200
6.2.1	Naamgeving van netstelsels	200
6.2.2	TT-net	201
6.2.3	TN-net	202
6.2.4	IT-net	205
6.2.5	IU-net	206
6.2.6	IM-net of IN-net	206
6.3	Isolatiefout bij de verschillende netten	207
6.3.1	TT-net	207
6.3.2	TN-net	209
6.3.3	IT-net	211
6.3.4	IU-net en IM-net: aarden van mobiele installaties	218
6.4	Keuze van het gepaste netstelsel	219
6.5	Besluit	222
6.6	Bibliografie	222
7	Leidingen	223
7.1	Inleiding	223
7.2	Geleiders en kabels	224
7.2.1	Geleidermateriaal	225
7.2.2	Isolatie	226
7.2.3	Buisleidingen	227
7.2.4	Stroomrails	228
7.2.5	Codes en classificaties	230
7.2.6	Voorbeelden van veel gebruikte geleiders en kabels	236

7.3	Plaatsingswijzen volgens het AREI en volgens IEC 60364	237
7.3.1	Plaatsingswijzen volgens het AREI	237
7.3.2	Plaatsingswijzen volgens IEC 60364	239
7.4	Bedrijfsstroom	241
7.4.1	Gebruiksfactor	242
7.4.2	Gelijktijdigheidsfactor	243
7.4.3	Uitbreidingsfactor	243
7.5	Thermische belasting van een leiding	244
7.5.1	Maximale opwarming bij thermisch evenwicht	244
7.5.2	Bepaling van de kabeldoorsnede volgens IEC 60364	247
7.5.3	Intermitterende stromen	256
7.5.4	Maximale opwarming van korte duur	257
7.5.5	Grafische voorstelling van thermische belasting	261
7.6	Parallele kabels	262
7.6.1	Kabelimpedantie	262
7.6.2	Stroomverdeling	268
7.7	Investeringsniveau en energiebesparing	271
7.8	Besluit	274
7.9	Bibliografie	275
8	Beveiligingen	277
8.1	Inleiding	277
8.1.1	Algemeen	277
8.1.2	Soorten schakelaars	278
8.2	Zekeringen	279
8.2.1	Opbouw en werkingsprincipe	279
8.2.2	Eigenschappen	283
8.2.3	Uitschakelkarakteristieken	285
8.3	Vermogenschakelaars	290
8.3.1	Opbouw en werkingsprincipe	290

8.3.2	Eigenschappen	293
8.3.3	Uitschakelkarakteristieken	295
8.4	Differentieelschakelaars	301
8.4.1	Opbouw en werkingsprincipe	301
8.4.2	Eigenschappen	303
8.4.3	Uitschakelkarakteristieken	304
8.5	Isolatiewachters	306
8.5.1	Isolatiefout in een IT-net	306
8.5.2	Werkingsprincipe	307
8.6	Lastscheiders	309
8.6.1	Werkingsprincipe	309
8.6.2	Schakelcategorieën	310
8.6.3	Types lastscheiders	312
8.7	Plaatsing van de beveiliging	313
8.7.1	Bescherming fasegeleiders en nulgeleider	313
8.7.2	Plaatsing van de beveiliging	316
8.7.3	Vrijstelling van de beveiliging	316
8.8	Beveiliging tegen overstroom	317
8.8.1	Beveiliging van leidingen tegen overbelasting	317
8.8.2	Beveiliging van leidingen tegen kortsluitstroom	319
8.8.3	Beveiliging met zekeringen	320
8.8.4	Beveiliging met vermogenschakelaar	323
8.9	Coördinatie	326
8.10	Selectiviteit	328
8.10.1	Algemeen	328
8.10.2	Selectiviteit tussen zekeringen	329
8.10.3	Selectiviteit tussen vermogenschakelaars	331
8.10.4	Selectiviteit tussen zekeringen en vermogenschakelaars	334
8.11	Filiatie	336
8.12	Besluit	337

8.13	Bibliografie	339
9	Persoonsbeveiliging	341
9.1	Invloed van elektrische stroom door het lichaam	341
9.1.1	Effecten op het menselijk lichaam	341
9.1.2	Invloedsfactoren	343
9.1.3	Rechtstreekse en onrechtstreekse aanraking	349
9.2	Afleiden van de veiligheidscurven	350
9.2.1	Foutstromen doorheen het menselijk lichaam	350
9.2.2	Stroominvloedscurven	352
9.2.3	Relatieve conventionele grensspanning	353
9.2.4	Absolute conventionele grensspanning	354
9.3	Beschermingsmaatregelen	355
9.3.1	Beschermingsmaatregelen tegen rechtstreekse aanraking	355
9.3.2	Beschermingsmaatregelen tegen onrechtstreekse aanraking	358
9.4	Bijzonderheden	362
9.4.1	Maximale lengte TN- en IT-net	362
9.4.2	Extra maatregelen voor globale aardingsweerstand in een TN-net	367
9.4.3	Dubbele fouten in een TN-net	368
9.5	Besluit	369
9.6	Bibliografie	370
10	Spanningsval	373
10.1	Inleiding	373
10.2	Spanningsval bij leidingen	374
10.2.1	Éénfasige circuits	374
10.2.2	Driefasige circuits	375
10.2.3	Wettelijke bepalingen en normering	377
10.2.4	Harmonische spanningsval	380

10.3	Spanningsval bij transformatoren	386
10.3.1	T-equivalent vervangingsschema van een transformator	386
10.3.2	Nullasttoestand van een transformator	388
10.3.3	Kortsluittoestand van een transformator	390
10.3.4	De transformator bij belasting	391
10.4	Spanningsval bij motoren	395
10.4.1	Onderscheid tussen regimegedrag en opstarten van de motor	395
10.4.2	Opmerking rond spanningsevoluties	396
10.5	Besluit	396
10.6	Bibliografie	397
11	Kortsluitstromen	399
11.1	Inleiding	399
11.2	Terminologie	400
11.3	Eénfasige kortsluiting bij constante spanning	401
11.3.1	Kortsluiten van een <i>RL</i> -circuit	401
11.3.2	Invloed van de plaats van de kortsluiting: dichtbij of ver van alternatoren 405	
11.4	Karakteristieken van kortsluitstromen	405
11.4.1	Soorten kortsluitingen in driefasige netten	405
11.4.2	Minimale en maximale kortsluitstroom	408
11.5	Kortsluitstroomberekening volgens IEC 60909	411
11.5.1	Equivalenten spanningsbron op de foutpositie: de spanningscorrectiefactor <i>c</i> 412	
11.5.2	Modelleren van de netvoeding	416
11.5.3	Modelleren van transformatoren	417
11.5.4	Modelleren van synchrone generatoren	418
11.5.5	Modelleren van kabels	419
11.5.6	Modelleren van inductiemotoren	420
11.5.7	Het reduceren van componenten	421
11.5.8	Berekenen van de regimekortsluitstroom	422

11.5.9	Berekenen van de stoot- of piekkortsluitstroom	422
11.5.10	Voorbeeld van berekening volgens IEC 60909	423
11.6	Vereenvoudigde kortsluitstroomberekening zonder symmetrische componenten	429
11.6.1	Driefasige kortsluiting	429
11.6.2	Tweefasige kortsluiting	430
11.6.3	Eénfasige kortsluiting	430
11.7	Symmetrische componenten	432
11.7.1	Analyse van netten met behulp van symmetrische componenten . .	437
11.7.2	Impedanties in symmetrische componenten	440
11.7.3	Vermogen in symmetrische componenten	441
11.7.4	Model van driefasige transformatoren	442
11.7.5	Voorbeeld: een éénfasig belast net in symmetrische componenten .	445
11.8	Gedetailleerde kortsluitberekening in driefasige netten	446
11.8.1	Driefasige kortsluiting of aardsluiting	448
11.8.2	Tweefasige kortsluiting	449
11.8.3	Tweefasige aardsluiting	450
11.8.4	Eénfasige aardsluiting	452
11.8.5	Berekening van kortsluitstromen	454
11.8.6	Aarding	457
11.8.7	Kortsluitvermogen	460
11.8.8	Voorbeeld van berekening met symmetrische componenten	461
11.9	Vereenvoudigde kortsluitberekening	464
11.9.1	Maximale kortsluitstroom	464
11.9.2	Minimale kortsluitstroom	464
11.10	Besluit	466
11.11	Bibliografie	467
12	Nulgeleider	469
12.1	Inleiding	469

12.2	Nulgeleiderstroom bij lineaire belasting	470
12.2.1	Lineaire belastingen	470
12.2.2	Nulgeleiderstroom	471
12.3	Nulgeleiderstroom bij niet-lineaire belasting	474
12.3.1	Niet-lineaire belastingen	474
12.3.2	Nulgeleiderstroom	476
12.4	Kabelopwarming	481
12.4.1	Warmteproductie in stroomvoerende geleiders	481
12.4.2	Warmteproductie in kabels	482
12.4.3	Casestudie	482
12.5	Wettelijke bepalingen van de nulgeleider	485
12.6	Besluit	487
12.7	Bibliografie	487
13	Praktische handleiding	489
13.1	Inleiding	489
13.2	Stappenplan voor de berekening van een industriële laagspanningsinstallatie	490
13.2.1	Stap 1: Bepalen van de bedrijfsstromen van alle verbruikers	491
13.2.2	Stap 2: Dimensioneren van de doorsnede van de leidingen	494
13.2.3	Stap 3: Bepalen van de spanningsval over de leidingen	497
13.2.4	Stap 4: Bepalen van de kortsluitstromen	498
13.2.5	Stap 5: Keuze van beveiligingsapparatuur tegen overstroom	499
13.2.6	Stap 6: Selectiviteit nagaan	502
13.2.7	Stap 7: Filiatie toepassen	502
13.2.8	Stap 8: Controle van persoonsbeveiliging bij onrechtstreekse aanraking	502
13.3	Uitgewerkt voorbeeld 1 (kabel en beveiliging)	504
13.4	Uitgewerkt voorbeeld 2 (kabel en beveiliging)	510
13.5	Uitgewerkt voorbeeld 3 (volledig)	515
13.5.1	Stap 1: Bepalen van bedrijfsstromen van alle verbruikers	517

13.5.2	Stap 1 (kabel W1): Bepalen van de bedrijfsstroom	521
13.5.3	Stap 2 (kabel W1): Dimensioneren van de doorsnede van de leiding	522
13.5.4	Stap 1 (kabel W2): Bepalen van de bedrijfsstroom	525
13.5.5	Stap 2 (kabel W2): Dimensioneren van de doorsnede van de leiding	526
13.5.6	Stap 3: Bepalen van de spanningsval over de leidingen	528
13.5.7	Stap 4: Bepalen van de kortsluitstromen	531
13.5.8	Stap 5: Keuze van beveiligingsapparatuur tegen overstroom	538
13.5.9	Stap 6: Selectiviteit nagaan	548
13.5.10	Stap 7: Filiatie toepassen	550
13.5.11	Stap 8: Controle van persoonsbeveiliging bij onrechtstreekse aanraking	551
13.5.12	Vergelijking met dimensioneringssoftware	554
13.6	Besluit	555
13.7	Bibliografie	556
14	Netstelsels op gelijkspanning	557
14.1	Inleiding	557
14.2	Classificatie volgens risicozones	559
14.3	Indeling van de DC-netstelsels	561
14.3.1	Type netten en spanningsniveaus	563
14.3.2	TT-DC-net	563
14.3.3	TN-DC-net	564
14.3.4	IT-DC-net	567
14.4	Beveiligen van DC-netten	567
14.4.1	Bescherming tegen thermische invloeden	568
14.4.2	Beveiliging tegen overstromen	569
14.4.3	Beveiliging tegen overspanning	569
14.4.4	Bescherming tegen corrosie	570
14.4.5	Beveiligingsapparatuur	571
14.5	Besluit	572
14.6	Bibliografie	573

15	Integratie van Hernieuwbare energie	575
15.1	Inleiding	575
15.2	Begrippen	577
15.3	Zonne-energie	578
15.3.1	Inleiding	578
15.3.2	Zonneprofiel	582
15.4	Windenergie	585
15.4.1	Inleiding	585
15.4.2	Windprofiel	587
15.5	Dimensionering van decentrale energieproductie	590
15.5.1	Inleiding	590
15.5.2	Begrippen	592
15.5.3	Dimensionering	593
15.6	Netkoppeling	600
15.6.1	Begrippen en definities	600
15.6.2	Procedure voor de in- en buitendienststelling van (nieuwe) productie-installaties	603
15.6.3	Beveiligingsapparatuur	608
15.7	Directe lijnen	610
15.7.1	Inleiding	610
15.7.2	Wetgevend kader	611
15.7.3	Heffing op de exploitatie van een directe lijn in het Vlaams Gewest	613
15.7.4	Toepassingsgebied van een directe lijn	613
15.7.5	Besluit	617
15.8	Casus	617
15.8.1	Impact van de tijdsresolutie	617
15.8.2	Kwartierdata: een eerste benadering	619
15.8.3	Finetunen met een ogenblikkelijke meting	620
15.9	Besluit	623
15.10	Bibliografie	623

16	Power quality in de installatietechniek	625
16.1	Inleiding tot Power Quality	625
16.2	Power Quality parameters	631
16.2.1	Effectiefwaarde of Root-Mean-Square (rms)	632
16.2.2	Crestfactor	633
16.2.3	Vormfactor	634
16.2.4	Totale Harmonische distorsie (THD)	634
16.2.5	Actief vermogen	635
16.2.6	Schijnbaar vermogen	637
16.2.7	Reactief vermogen	638
16.2.8	Power factor	641
16.2.9	Onbalans	642
16.2.10	Flikker	642
16.3	Oorzaken van een gereduceerde vermogenskwaliteit	644
16.3.1	Gelijkrichting en harmonischen	644
16.3.2	Common DC-bus	647
16.3.3	Actieve gelijkrichting	648
16.3.4	Efficiëntie en power factor	652
16.4	Problemen veroorzaakt door gereduceerde vermogenskwaliteit	653
16.4.1	Extra belasting van transformatoren	654
16.4.2	Correcte metering	660
16.4.3	Power Quality en elektrische machines	661
16.5	Besluit	664
16.6	Bibliografie	665
17	Compensatie van reactief vermogen	667
17.1	Compensatie van reactief vermogen	667
17.2	Actief vermogen, reactief vermogen, arbeidsfactor	668
17.3	Belang van een goede arbeidsfactor	672

17.4	Berekening van het benodigde reactief vermogen	674
17.5	Inschakelen van condensatorbatterijen	676
17.6	Condensatorbatterij in netten met harmonische vervuiling	679
17.6.1	Stroomharmonischen als gevolg van spanningsharmonischen	679
17.6.2	Resonantie in netten met harmonischen	680
17.6.3	Maatregelen tegen resonanties: antiresonantiespoelen	683
17.6.4	Keuze van het type compensatie-uitrusting	684
17.7	Aansluiting en beveiliging van condensatorbatterijen	686
17.7.1	Vermogenschakelaars voor beveiliging van de condensatorbatterij . . .	686
17.7.2	Kabeldoorsnede van aansluitkabels van de condensatorbatterij . . .	688
17.8	Individuele compensatie tegenover centrale compensatie	688
17.9	Individuele compensatie van inductiemotoren	689
17.10	Compensatie van transformatoren	692
17.11	Procedure voor de keuze van een condensatorbatterij	694
17.11.1	Berekening op basis van meetgegevens of de elektriciteitsfactuur . . .	694
17.11.2	Berekening op basis van elektrische gegevens van de installatie . . .	695
17.11.3	Keuze van het type en de wijze van compensatie	696
17.12	Besluit	697
17.13	Bibliografie	698
18	Harmonische filters	699
18.1	Inleiding	699
18.2	Passieve filtering van harmonische stromen	699
18.2.1	Types passieve filters	700
18.2.2	Dimensionering en plaatsing van filters	705
18.3	Harmonische filters: actieve filtering	711
18.3.1	Werking	711
18.3.2	Impact van actief filteren op spannings- en stroomdistortie	713

18.3.3	Hybride filtersystemen	714
18.4	Besluit	715
18.5	Bibliografie	715
19	UPS-systemen	717
19.1	Inleiding	717
19.2	Netnoodvoeding en hulpvoeding	717
19.2.1	Netnoodvoeding	717
19.2.2	Hulpvoedingen	718
19.3	Uninterruptable Power Supply	719
19.3.1	Statische UPS-systemen	721
19.3.2	Classificatie volgens de norm EN 50091-3	727
19.3.3	Roterende UPS systemen	727
19.3.4	UPS systemen in combinatie met dieselmotor	729
19.3.5	Voeding vanuit een UPS systeem	731
19.3.6	Dimensioneren van een UPS systeem	733
19.4	Besluit	735
19.5	Bibliografie	736
20	Bliksem- en overspanningsbeveiliging	737
20.1	Inleiding	737
20.2	Overspanningen in elektrische installaties	738
20.2.1	Karakteristiek van een overspanning	738
20.2.2	Schakeloverspanningen	740
20.2.3	Atmosferische ontladingen	740
20.2.4	Karakteristieken van bliksem	742
20.2.5	Effect van bliksem op de elektrische installatie	744
20.3	Inkoppelmechanismen	745
20.3.1	Ohmse inkoppeling	745

20.3.2	Inductieve inkoppeling	747
20.3.3	Capacitieve inkoppeling	747
20.4	Normering	748
20.4.1	Norm EN62305	749
20.4.2	Bliksembeveiligingszone	749
20.5	Bescherming tegen overspanningen	751
20.5.1	Uitwendige beveiliging	752
20.5.2	Bescherming van de elektrische installatie	754
20.6	Besluit	760
20.7	Bibliografie	761
21	EMC in elektrische installaties	763
21.1	Inleiding	763
21.1.1	EMC en EMI	763
21.1.2	EMC-model	765
21.1.3	Indeling van het hoofdstuk	766
21.2	EMC-richtlijn	767
21.3	Spectrum	772
21.3.1	Decibel	772
21.3.2	Periodieke signalen	773
21.3.3	Ideale blok golf	774
21.3.4	Trapezoidale kloksignalen	778
21.3.5	Vermogenselektronische componenten	779
21.3.6	Invloed van ringing	781
21.4	Parasitair gedrag	781
21.4.1	Impedantie	781
21.4.2	Weerstand	783
21.4.3	Spoel	784
21.4.4	Condensatoren	785
21.4.5	Ronde geleiders	787
21.4.6	Motorimpedantie	788

21.5	Modes	789
21.5.1	Common mode en differential mode	789
21.5.2	Common mode bron bij vermogenselektronische toestellen	793
21.5.3	Common mode pad bij een drive-motor-kabel	794
21.5.4	Referentie	796
21.5.5	Koppelpaden	796
21.5.6	Gemeenschappelijke impedantie	797
21.5.7	Capacitieve koppeling	798
21.5.8	Inductieve koppeling	799
21.5.9	Koppeling via EM-velden	800
21.6	Oplossen van EMI-problemen	801
21.6.1	Inleiding	801
21.6.2	Snelheid beperken	801
21.6.3	Netfilters	801
21.6.4	Kabels	806
21.6.5	Hoogfrequente equipotentialiteit	812
21.7	Besluit	813
21.8	Bibliografie	814
	Bijlagen	815
	Bijlage A: Toelaatbare stroomwaarden door kabels	816
	Bijlage B: Toelaatbare stroomwaarden door rails	829
	Bijlage C: Kabeltypes	833
	Bijlage D: Kleine elektrische installaties	839
	Bijlage E: Karakterisatie volgens CLC/TR 50480	857
	Index	863